

Cuvântul Ardealului

2 LEI
Exemplarul

Redacția și Administrația:
ARAD, Str. Românului No. 6.
Telefon 156.

ORGAN POLITIC ȘI DE INFORMAȚIUNI
Apare Joia și Duminică

ABONAMENTE:
Un an lei 300 — Șase luni lei 180
Trei luni lei 100
Anunțuri și reclame după tarif

2 LEI
Exemplarul

Invățăminte dela Congresul din Sibiu

Ceeace timp de 7 ani, șeful rămășiței de grupare „naționalistă” n'a putut înțelege cu toată continua consultare „a celor 100” — țărănul sănătos la mînt și trup, spătosul legionar român cu chip de bronz și oțel în lupte pentru izbândirea dreptății poporului său de țărani dintre Dunăre, Tisa și Carpați; el, motorul cele dintâi ieșiri din pasivitate, din anul 1904, inițiatorul Adunării Naționale dela Alba-Iulia; omul acțiunii: Vasile Goldiș, a înțeles însă, să rupă și zăgăzului pus între sufletele fraților de același sânge și să sfărâme și bariera dela Predeal.

Și cum în același gând cu dănsul eram toți românii iubitori de consolidarea României Mari, întocmită cu atâtea jertfe sângeroase, în ziua de 2 Mai 1926, — zi ce va rămănea în loc de cinste în istoria politică a Ardealului, alături de Adunarea depe Câmpia Libertății și cea dela Alba Iulia — norodul și-a spus cuvântul: Dumnezeu să-i ierte!

Ecoul acestei exclamații de mustrare cumpănită și condamnare definitivă a pasivilor, s'a rostogolit cu vuet răsunător în haosul vastei pieți din Sibiu, unde, se adunaseră zecile de mii de țărani, intelectuali și meseriași, veniți din toate unghiurile Transilvaniei, ca să-l salveze, să-l întărească și să-l sărbătorească pe tribunalul lor, ce le dă acum din nou libertate și drepturi la o viață omenească și nu cum le-o croise omul inacțiunii și pertractărilor.

De orașul Sibiu, ne sunt legate multe puncte luminoase ale trecutului nostru istoric și alegerea acestui oraș pentru înțelegerea unui congres, cu scopul celui din 2 Mai, adaugă Sibiului o glorie mai mult: rezolvarea definitivă a crizei de orientare politică care dănuia, dela unire, în rândurile partidului național.

Oricari ar fi urmările viitoarelor pertractări, tradiția noastră zisă: „naționalistă” de a izola politicește Ardealul, a fost răsturnată.

Numai acesta, dacă ar fi singurul rod, gestul dlui Vasile Goldiș — tradus de cei interesați prin cuvântul „trădare” — ne apare cum nu se poate mai mare!

Faptele au fost săvârșite și numai viitorul istoric le va da lumina pe care o merită. Pentru zilele de azi ele iau aspectul unor învățăminte, ce trebuie să servească și altora de pildă, să nu cază în păcatul celor ce s'au stins.

Amin!

Guvernul fondului moral

Suntem în plină dezorientare politică și am putea spune, că nici în ajunul crizei de guvern, situația nu era mai tulbură ca azi. În timpce rândurile goldiste formează mase compacte din ce în ce mai numeroase, iar dincolo în vechiul regat averescianii și au recăstigat complet forța vechilor organizații — înmulțite cu noui și distinse aderații — opoziția unită (?), minus liberalii, uluită de atâtea destrămări, într-o atitudine hamletiană-comică, descifrează monologul „A fi sau a nu fi”!

Astfel stănd lucrurile, dacă primă situația politică a zilelor de azi, tragedia shakesperiană a luat aspectul unei comedii din repertoriul teatrelor de mahală. „Idealistii” — ceiace în limbajul liberalilor se traduce cu epitetul „arșii”, — după ce au sondat până și pământurile altor lumi, s'au prospectat în fața organizației țărăniști și mulțumită inteligenței cu care natura i-au dotat (?), au reușit să tragă pe sfoară până și pe bătrânul vulpoi basarabean. Rezultatul a fost: încheierea unui cartel electoral în vederea alegerilor.

Ce se întâmplă însă?

„Idealistii” nu se rezumă în persoana dlui Iuliu Maniu, Alex. Vaida Voevod și Sever Bocu,

dupăcum nici partidul țărănist nu înseamnă numai dnii C. Stere, I. Mihalache și Magearu.

De aceia, cartelul celor șase, a produs vii nemulțumiri atât într-o tabără cât și în alta, nemulțumiri care se traduc în următorul fapt: „idealistii”, refuză cedarea capului de listă țărăniștilor și viceversa.

Și în timpce organizațiile județene — luăm de pildă Satul-Mare, Aradul etc. — își dispută drepturi imaginare, cei șase Hamleți dela centru, ar dori să fie, ceiace nu vor putea fi niciodată.

Dacă însă, cu puțină bunăvoință, am reflecta de care parte stă dezavantajul cel mai mare, constatăm că el trece de partea țărăniștilor, fapt care confirmă o organizație nu încă de sine stătătoare, cum s'au grăbit să o afirme cei interesați.

Singurii liberalii stau în umbră și trag nou învâlminte pentru pregătirea viitorului, inchipuit „ca foarte apropiat”. Statul lor la pândă nu va fi — în nici un caz — zadarnic și actualul hoit — intrat în descompunere — al „idealistilor”, va cădea pradă hienelor brăteniste.

Situația politică, atât de tulbură până în prezent, se va limpezi complet în urma acestei ultime afirmații a noastre și cei cari au,

în momentul de față, frânele țării, suntem siguri, că, vor fi destul de bine pregătiți pentru a putea preîntâmpina eventualele jocuri tragerei pe sfiori — joc de manieră pur liberală.

Țara asta secătuită în ultimii zece ani, de războaie, de exantematic și de durerea în a vedea fratele urit de frate, vrea reîntronizarea ordinii și intrarea în legalitate.

Guvernul actual — chemat la conducere după o matură gândire a celui mai îndrăgit rege european — și-a dat cuvântul, că, va înțona această ordine și va da legalității fațeta ei din trecutul atât de regretat. Stă în fruntea acestui guvern, nu un om al vorbelor ci unul al faptelor, omul socotit drept sfânt în timpul marelui încercări a Neamului din anii 1916-1919 și, după cum atunci, mîntea lui a adus marea întregire de azi, avem credința că și de această dată, va aduce și ceiace alții nu au putut s-o facă în ultimii ani de guvernare: marea și adevărata înfrățire.

Generalul Averescu posedă cel mai bogat moral și aceasta este cea mai mare garanție a ducerii la îndeplinirea angajamentului luat.

Monumentul Unirei

Acum câțiva ani, la inițiativa dlui Vasile Goldiș, actualul ministru al Cultelor și Artelor, se pornise acțiunea ridicării unui monument al Unirii în Arad. Era firesc ca tocmai Aradul să eternizeze marea simbol al desrobirii noastre, ca o mărturie că poporul nostru își dă pe deplin seama de rolul covârșitor pe care acest oraș l-a avut în mijlocul frământărilor noastre politice din trecut. Decenii de arădului privirile celor subjugăți erau îndreptate spre Arad. De aci ni se transmiteau semnalele de luptă decăteori dușmanul secular pregătea câte un nou atentat la existența noastră etnică, deaci ne venea soția sfîntă a nădăjduirii noastre în viitor, iar, la sfârșitul atâr suferinți, tot de aci a răsunat glasul metallic al invierii care ne chema la Alba Iulia. Aradul, în ale cărui svăcniri de viață a bătut ani de arădului pulsul conștiinței naționale a unui neam, își revendicase astfel indiscutabil dreptul de-a fi ocrătorul monumentului menit să nemurească în piatră actul solem dela 1 Decembrie 1918.

Dar au trecut deatunci ani lungi și gândul marelui inițiator a rămas uitat. După primele clipe de însuflețire, cei chemați de a ține la suprafață preocupărilor noastre de frunte înfrățirea marelui idei, s'au pierdut în haosul politic al zilelor noastre. Goana nebulă

după bunurile vremelnice ale vieții materiale ne-a făcut să uităm atâtea făgăduinți mari, lipsite de folosul practic al trupului. Și în timpce orașele vecinate, care în trecut contau atât de puțin sub raportul românesc, își au astăzi monumentele lor, Aradul s'a mulțumit să demonteze două statui mari, fără să înțeleagă că locul acestora nu poate rămănea pustiu.

Lată de ce aflăm nimerită propunerea ce s'a făcut decurând la adunarea generală a despărțământului „Astrei”, de-a revința mișcarea pentru monumentul Unirii. Rămăne să ne convingem dacă aradani de data aceasta vor ști să se ridice deasupra patimilor mărunte care i-au divizat în atâtea tabere și să readucă în sufletele lor entuziasmul care, în vâltoarea trecutului sbuciumat, a fost în stare să creeze monumente mai durabile decăt bronzul. Jertfele lor pentru monumentul Unirii vor fi elocventa chezășie că sincopa care se manifestă astăzi în pulzarea românească a orașului acestuia e trecătoare, că ne-a mai rămas ceva din idealismul de altădată necesar de-a statornici legătura între trecutul luminos și viitorul pe care l-am dori altfel decăt asemurii zilelor noastre de bolnavă lăncezeală.

Cei care fac parte din comitetul de inițiativă au cuvântul!

A. C.

Aventurierii

În atențiunea autorităților

Se speculase cerințele îndreptate ale invalizilor și orfanilor de războiu, s-au găsit oameni cari au ajuns a trage foloase până și de pe urma eroilor rămași fără cruci pe morminte; dar credeam că numai cei morți, sau cei nepuțincoșii nu pot striga, autorităților superioare, neajunsurile ce li se fac!

Ne-am înșelat, căci aci în Arad se speculează, cu cea mai înfruntătoare nerușinare, buna credință a naivilor și anume a acelora cari îmbătați de fraza că: în țara românească cu bani se poate face orice, au vîrsat avansuri pentru realizarea unor dorinți, cari nici odată nu vor fi satisficute.

Societatea despre care vorbim — căci este o adevărată societate clandestină — se bucură de-o conducere bine cunoscută unor anumite autorități și ea operează în zeci și feluri de fațete.

Ba ia apărarea voluntarilor, ba că are puterea de a da loturi de case celor cari n-au putut fi împrietărit, ba, că, — dacă ești supus strein — poți căpăta cetățenie, ba, că, ... mai știe sfîntul, ce de fericiri ar fi capabilă să aducă omului!

Și de, poate n-am fi prea pretențioși, dacă această societate ar lucra pe spese proprii, dar din nenorocire, fondul ei moral se bazează pe presupusa corupție a celor mari și ea nu are decăt rolul de intermediar atocunăscător a anumitelor drumuri.

Partidul Național din Ardeal în politica țării

III
În articolele precedente ne-am ocupat de activitatea partidului național ardelean la conducerea Statului (guvernul Vaida) și de activitatea lui în opoziție până în momentul de față.

Amintind faptele ajunsesem la concluziile următoare:

1. La guvernul partidul național s'a caracterizat prin incompetență.
2. În opoziție s'a manifestat printr-o propagandă dăunătoare intereselor Statului și printr'un absurd regionalism care a provocat o prăpastie înspăimîntătoare între ardeleni și regăteni.

Nu am obiceiul să exagerez, ci prin ocupația mea și prin urmare din obișnuință, caut să judec faptele, lucrurile, fenomenele de orice natură cum și oamenii, în justa lor valoare; de aceia, zic, nu exagerez când spun: că, prăpastia săpată între ardeleni și regăteni este înspăimîntătoare.

Nu mai că, unii o văd mai de departe, și, li se pare mai mică. Noi, „regătenii” mergem zilnic pe marginea ei și de aceia o vedem mai bine: ea este foarte profundă.

Dumneavoastră, Ardelenii, ați săpat-o, trebuie s-o recunoașteți; ar fi timpul ca să aruncați întrânsa toate ocările, insultele și ponegrițiile pe care le-am văzut scrise și le-am auzit îndeajuns; îngropați-le să nu se mai vadă! Astupați prăpastia!

Și dacă dintr'un amor propriu, rău înțeles, nu vreți s-o faceți dintrodată, aruncați cel puțin și poduri de trecere care să ne permită să ne cunoaștem și să ne apreciem mai bine.

Ne dăm seama că momentul înțelegerii depline va mai întârzia multă vreme, cu toate declarațiile ce se fac în anumite momente solemne.

Ne dăm seama, că, sămănța discordiei între frați aruncată cu măiestrie, a prins, și că, roadele ei otrăvitoare au zapăcit pe foarte mulți oameni de treabă și de bună credință.

E greu să le mai schimbim mentalitatea acestor regătenofobi.

Celor cari însă, voesc să mediteze puțin asupra celor scrise aici le spun că asemenea specimene de regăteni, — cum au fost prezintate de către incoștienți și în mod interesat de către dușmanii țării, — nici nu există.

Dar în schimb sunt mii și mii de români de treabă, veniți din vechiul regat, cari, tăcuți, uitați și de autoritățile centrale și de cele regionale, adeseori în condiții prea modeste, lucrează în mod constant și din greu pentru consolidarea Statului de mâine al României întregite! Și sunt mulți foarte bine pregătiți.

Aceștia nu răspund la ocările ce li se aduc, fiindcă sunt conștienți că, timpul este prietinelor lor, că merg pe calea cea bună și că, neînțelegerile de față, vor dis-

părea cu atât mai repede cu cât se va reacționa mai metodic față de acțiunea centrifugală a regionalismului.

Din cele spuse rezultă că, opera cea mare, cu rezultat pozitiv, a partidului național, în ultimii șase ani a fost săparea prăpastiei dintre ardeleni și regăteni, iar ca activitate cu rezultat negativ înregistrăm declarațiile și pertractările.

Din fericire, nu toți membrii comitetului național au procedat în modul expus mai sus, ci au fost și câteva excepțiuni onorabile.

Astfel cu ocazia redactării declarației de anulare a Constituției cum și a întregii legislații dela 1922 încoace, Domnul Goldiș și amicii săi politici au combătut aceste declarații, fiindcă elementele acestui grup prevedeau că, într-o eventuală guvernare a partidului național, aceste declarații nu puteau fi realizate.

Dovada, că, nu puteau fi realizate, s'a văzut mai târziu și anulat (Urmerea în pagina 2-a)

Sfichiuri

Și când se face dreptate țărănilor ...

În comuna Tăuți, jud. Arad, a existat o societate anonimă „de agricultură” dela care s'a expropriat tot pământul expropriabil. Și în totul expropriat — în ciuda celor interesați — a intrat și porțiunea de 300 jugire declarată de domni membri societății și protectorii ei drept: „paragină”, care este în realitate pământ din cea mai bună calitate.

S'au svârcolit domni membri pe căi legale și nelegale să și mențină posesiunea asupra celor 300 jugare „paraginite”, dar, Comitetul Agrar își spusese cuvântul ultim și definitiv. Totuși, fiindcă se găsesc și „cursiști de jur”, cu trei săptămâni de studii” pe cari ni-l-a dăruit războiul între alte „binefaceri” — la un moment dat, profitându-se de schimbarea guvernului, pe cale administrativă și amestecându-se jandarmii, tot ei bieții, „paraginitele jugare” au fost luate dela țărani și restituite vremelnice domnii membrii ai „societății anonime de agricultură”.

Lată însă, că, se formează cabinetul actualului guvern și d. ministru Garofid — în urma intervenției dlui ministru Vasile Goldiș — luând cazul în cercetare și găsind întemeiată cererea sicănașilor săteni, dispune categoric, ca țărani să intre în posesia pământului de care în mod samavolnic fususeră lipsiți.

De aici, tot clenciu și vărsarea amarului necaz al „jurisconsultului cu curs de 3 săptămâni” de a căsunat „ca baba la mormânt” — prin gazete, pe cei cari au înlesnit pe țărani să și găsească dreptatea ...

Cel cu musca pe căciulă, să ia însă, aminte!

Dacă nu suntem dispuși la polemică cu „eminența sa” — rămasă cu citania la abecedar — și cu astfel de fanși n'avem vreme de pierdut, nu înseamnă: că, atunci, când și-o permite mai mult, nu'l vom țintui la locul de surrogat al războiului ce-i rezervăm.

Poți profesa chiar și minciuna, dacă la aceasta și se rezumă trepădarea zilnică după bucate de pâine, dar, nimănuia nu-i mai este permis astăzi a și face situație în dauna țărăniei, inducând-o în eroare și exploatandu-i nevoile.

Vremurile au început a se mai limpezi și hrăpăreții demagogi se disting mai ușor.

T. Rică

Cronica literară artistică

Revendicările artistice ale Transilvaniei

de dr. Coriolan Petranu

Decurând a apărut în atelierile tipografiei diecezane, cartea dlui profesor universitar dr. Coriolan Petranu, tratând problemele revendicărilor noastre artistice. Autorul tratează mai multe chestiuni de un interes general, împărțind materialul cărții în 5 capitole.

Fiind Ardealul o țară atât de bogată în aur se înțelege de sine că aici au înflorit artele industriale. În atară de bogăția aurului au contribuit la înflorirea artelor industriale și iscusința meșteri-

lor sași, precum luxul principilor și a burgheziei din această țară.

Așa bunăoară principele Gavril Bethlen avea 450 păhare de aur, Mihail Apaffy a lăsat 50 de lăzi cu comori de artă industrială, Castaldo a transportat 50 de camioane cu comori de pe teritoriul Ardealului.

Incepând cu magnații și principiul Ardealului și continuând cu regii Ungariei și Impărații Austriei această provincie a fost în continuu

exploatăta de comorile ei.

Astfel cea mai mare parte a obiectelor fabricate și a comorilor găsite și a comorilor găsite sau în proprietatea particularilor sau a muzeelor din Viena și Budapesta, și numai dacă muzeul din Viena și mai în urmă cel din Budapesta nu reflecta la obiectele găsite, puteau să ajungă în Muzeul național al Transilvaniei.

Cu toate că Ardealul își avea muzeul său din 1859, totuș tezaurul din Șimleu Silvaniei găsit în 1889 precum și barele de aur din Crasna găsite în 1882 și alte multe, au fost achiziționate de către Muzeul național ungar din Budapesta.

Văzând chestiunea prin lumina tratatelor de pace, cari au texte clare în această

privință, dar cari nu ne mulțumesc pe deplin, căci făcând teritoriul ce l'au primit dela Ungaria cam a treia parte din fosta Ungarie autorul spune, că ar fi fost just ca tratatul cu Ungaria, să ne cedeze a treia parte din comorile muzeelor din Budapesta și în primul rând pe cele de proveniență și interes ardelenesc.

Fiind însă alte chestiuni mai vitale la ordinea zilei, la conferința de pace, această chestiune rămăne să fie încă elucidată, căci astăzi, arta Transilvaniei nu poate fi studiată decăt în muzeele din Budapesta și Viena.

Autorul cărții pe timpul ocupării Budapestei de către armatele române a fost inspectorul artelor din Transil-

vania și ca atare, a luat parte la acțiunea de recăstigare a obiectelor de artă, ce au fost duse din Ardeal în decursul războiului și depozitate la Muzeul național ungar din Budapesta. Dsa descrie amănunțit toate peripecțiile de recăstigare, a acestor obiecte aparținând Transilvaniei și dă un catalog amănunțit al obiectelor revenite iarăși în muzeele din cari au fost ridicate.

În capitolul IV. continuă cu obiectele ce ar trebui să ne revină nouă în baza art. 176 a Tratatului dela Triarion și între alte multe amintește colecția numismatică a Muzeului Palatului Cultural din Arad și o colecție de 21 tablouri tot din Pinacoteca Palatului Cultural. Insistă apoi

pe larg asupra colecției de artă a fostului episcop Ipolyi, constatatăre din 2000 obiecte, cari au fost transportate în 6 Septembrie 1916, dela Oradea la Budapesta. Studiind catalogul Muzeului din Budapesta ni se dă un tablou al obiectelor de interes românesc și între altele amintește cele 800 de fonograme făcute de Bela Bartók, relicviile și portretele lui Hora și Cloșca, o cruce dela Sf. Munte, inelul lui Radu I. precum și un catalog al obiectelor ce avem de revendicat dela Austria în baza tratatului dela Saint-Germain.

În 1919, când sârbii au ocupat Timișoara n'au respectat regulamentul conferinței dela Haga și principii superior al inviolabilității muzeelor, (Urmerea în pagina 2-a)

Partidul Național din Ardeal în politica țării

(Continuare din pagina 1.)

me, în timpul ultimelor săptămâni de criză a fostului guvern. Când autorii declarației amintite, alergând căciulindu-se în dreapta și în stânga la autorii constituției și la autorii acelor legi a căror desființare conducătorii partidului național au vestit-o țării și lumii întregi.

Acelor grup „Goldist” a combătut deasemenea și neparticiparea la încoronare.

Din îndemnul aceluiaș grup s-au început tratative cu țărăniștii, cari nerucându-se au fost rupte în vara anului 1924.

În urma acestui esec, grupul „goldist”, nemulțumit cu conducerea partidului național, a trimis în Noembrie 1924 un memoriu domnului Maniu, în care se enumerău greșelile făcute și se propuneau soluții de îndreptare.

La acest memoriu, neprimindu-se nici un răspuns, domnii Goldiș, Lupăș și Lepădatu au tras consecințele nemai participând la nici-o constituire a comitetelor de conducere a partidului național. Din însirarea acestor câteva

fapte, în ordinea lor cronologică, se desprinde următoarea constatare:

Existau în sânul partidului național două tabere:

Una condusă de domnul Goldiș reprezintă apropierea de Regat, iar cealaltă — în dorința de a obține cât mai multe avantajii politice — adoptase o tactică greșită, vechea tactică din camera ungară, ceea de hă țueli cu vechiul regat, provocând în populația din Ardeal acea nenorocită stare, suflătoare regionalismul

Lupta dintre cele două tabere, în stare latentă până acum o lună, a izbucnit în mod violent

E o luptă de al cărei rezultat nu ne îndoiim:

Victoria va fi de partea acelor cari propagă armonia dintre frați, condiție indispensabilă pentru o conlucrare, a tuturor, în vederea organizării muncii intensive pe teren economic și cultural-național.

1 Mai 1926 Timișoara.

Dr. Ing. C. Stăncescu
Prof. Politică

Nr. 692—926.

Publicație de licitație.

La ordinul Prefecturii județului Arad N. 692—926 se publică licitație pentru reconstruirea podului de lemn Nr. 7 peste Crisul Alb de pe sos. jud. Sebiș-Buteni km 2.8—2.9.

Valoarea după deviz este de 767.204 lei și neprevăzute lei 52.796.

Licitatia se va ține la Prefectura județului Arad în ziua de 29 Maiu 1926 ora 11 a. m.

Dnii concurenți pot lua informații pentru condiții de licitație de la Serviciul de Poduri și Sosele Arad în orele de serviciu.

Arad, la 27 Aprilie 1926.
Serviciul de Poduri și Sosele.

Primăria com. Peregul-Mare.

No 170/926.

Publicație de licitație

Comuna Peregul-Mare ține licitație publică la 28 Maiu 1926 referitor la lăcășul de foc pe seama localului primăriei, notar și școlii de Stat.

La licitație se pot concura numai în scris și cu oferte sigilate. Vadiul de 5% din prețul oferit se va depune în număr sau în hârtii de valoare.

Condițiunile se pot vedea în biroul notarului comunal între oarele oficiale.

Licitatia se va ține în conformitate cu art. 72—80 al legii contabilității publice.

Peregul-Mare, la 30 Aprilie 1926.
Primăria.

Primăria com. Peregul-Mare.

169—926.

Publicație de licitație

Comuna Peregul-Mare vinde prin licitație publică în ziua de 20 Maiu 1926 oarele 11¹/₂ a. m în curtea primăriei 3 buc. veri și un taur neapți de reproducție.

Licitatia se va ține în conformitate cu art. 72—83 din legea contabilității publice.

Peregul-Mare, la 30 Aprilie 1926.
Primăria.

ci armata a dus ca pradă de războiu o mulțime de obiecte de valoare artistică universală. În ultimul capitol autorul trage concluzii și face propuneri concrete pentru redobândirea obiectelor ardelenice în baza tratatelor de pace sau în baza unei convențiuni de schimb.

Pe teritoriul Ardealului se găsesc o mulțime de monumente și obiecte de artă de interes maghiar așa de ex.: statuia lui Kosuth și a celor 13 martiri din Arad, cari au fost demontate anul trecut; tot asemenea Muzeul de relicvii din 1848, ce s-a aflat în Palatul Cultural, care afară de vre-o câteva obiecte este de interes istoric și artistic maghiar. Se mai află o mulțime de obiecte prin orașele noastre cari sunt indezirabile pentru noi și cari ar putea fi cedate Ungariei în schimbul altor obiecte.

La sfârșitul cărții autorul dă o serie de clișee a obiectelor ce le-am recăștigat dela

Ungaria în baza art. 176 a Tratatului dela Trianon. Dl. Petranu prin lucrarea d-sale aduce înaintea opiniei publice românești o seamă de chestiuni, cari ar trebui să intereseze pe diplomații noștri și împreună cu specialiștii în această materie, să înceapă tratativele de recăștigarea obiectelor ce le dețin pe nedreptul Austria, Ungaria și Jugo-Slavia.

Materialul bogat și documentat al cărții dlui Petranu aduce un serviciu real celor cari se interesează de artele frumoase. Nu este o lucrare pentru specialiști, mai mult o lucrare de propagandă artistică făcând cunoscut publicului românesc istoricul tesaurului noastre pe cari un nespecialist în această materie este în imposibilitate să le știe pe altă cale.

Condițiunile tehnice de imprimare mulțumesc pe deplin pretențiunile unei astfel de lucrări.

I. Tarnava.

Sărac

— După Nikola Moscardelli —

Să fii săracul de orice uliță,
Săracul de Dumineca,
Cu boala de cires în mână
Urmat de un biet căine
La cucerirea unui bruc de pâine...
Iar dacă pruncul rid în depărtare
Să-i binecuvântezi cu creștineasca
În timp ce toate clopotele sună.

Pe marginile unui volum de predici

În escelenta revistă clujeană „Societatea de mâine”, cunoscut scriitor ardelen Emil Isac scrie următoarele:

„Veniți la Hristos” ne spune în noua carte de predici, Episcopul Aradului, dr. Grigorie Comșa. Sunt predici. Predici pentru preoți, dar le va putea citi oricare gânditor, căci este o mare greșală a crede că arta credinței, nu este un impuls de intelectualitate. Ceteș cărțile lui Thomas de Aquino, asupra lui Loyola, Francis d'Assisi, predicile lui Pater Matthew, ori minunatele discursuri ale Papilor Ioan, am rășfăit de-atâteaori cărțile bizantine, rugăciuni, stihuri, cantece, predici... Biblia este și azi lectura de cea mai perfectă structură estetică... de ce, să nu ne înduioăm de povețele bune și drepte ale Arhierului?... Doar Episcopul Comșa a trăit o viață de suferință. A trăit greu, a muncit mult, a fost chinat de sibir, a scăpat de prizonieri... și a fost încoronat ca printr-al credinței.

Sunt frumoase, duioase, pline de iubire predicile marelui preot. Eu le-am citit și mi-am adus emoționat aminte de-o noapte, când l-am văzut pe Episcopul Comșa ridicând simbolul credinței și în sufletul meu, și simt, că acest Arhieru va fi un stăpân puternic al sufletelor rebele. Condeiul este tare ca oțelul... dar cuvintele, sunt curate, ca lacrimile copiilor.

„Pâine și vin”

Faimosul scriitor italian Giovanni Papini, autorul minunatei cărți „Istoria lui Crist”, a publicat decurând un volum de versuri care poartă sugestivul titlu: „Pâine și vin”.

E o culegere de profunde imnuri creștine izvorite din străfundurile sufletești ale unuia din cei mai mari scriitori ai veacului nostru.

Ce se citește în America

În România se citește puțin rușinos de puțin. În America, dimpotrivă, patina cititului alunecă spre celălalt extrem. Într'un oraș nord-american apare un ziar de... „aviculari”...

Doamne Dumnezeu, ce vor scrie zilnic, în patru mari pagini de jurnal, despre găini și despre ouă, redactorii gazetei cu pricina?!

Dohnányi la Arad

Marele compozitor și pianist ungar Ernst de Dohnányi va da în 14 Mai a. c. un concert în Palatul Cultural din localitate.

Un congres al librarilor la Praga

Între 28 Iunie și 3 Iulie va avea loc la Praga un congres internațional al librarilor și amicilor cărții.

Literatura ungurească în Italia

Ziarele și revistele italiene aduc foarte des traduc ri din literatura ungurească și studii documentate despre literatura vecinilor noștri. Unul dintre cei mai activi traducători din ungurește e dl Antonio Widmar redactorul revistei italiene „Delta” din Fiume.

Înt'un recent număr al ziarului milanez „Fiera Letteraria”, dl Widmar publică un succint studiu despre scriitorul maghiar Frigyes Karinthy și două traduceri din opera acestuia.

A. Widmar a tradus în italiește și un volum de versuri Andrey Ady, foarte bine primit în patria plină de soare și cântec a lui Dante Alighieri.

Grozăvescu sărbătorit la Budapesta

În zilele de 1 și 2 Mai, tenorul Traian Grozăvescu a cântat la Nép Opera din Budapesta în „Boema” și „Rigoletto” reprimând un uriaș succes.

Ziarele maghiare se întrec în a-i înălța osanele marelui nostru cântăreț.

Artistice-culturale

Eu

Un Crist cu barba blondă,
macra, șovăitor
s'a ivit pe balcon
poate spre-a cânta: un cântec:
nimeni nu l'a auzit
nimeni nu l'a privit
dar în buclele-i blonde
rădeau două stele.

Ion Munte

Concertul Reuniunii de Cântări „Armonia”

Reuniunea corală „Armonia” din localitate, societate întemeiată prin sprijinul mai multor intelectuali din Arad, a dat în seara zilei de 2 Mai, al II-lea concert coral, în sala Palatului Cultural.

La ora 9, sala era aproape complet populată, cortina ridicându-se în șgomote prelungi de aplauze.

Corul, compus din 60 persoane, a fost dirijat cu multă măiestrie de dl profesor Atanasiu Lipovan, executându-se următorul program ales:

1. Makarow: „Ingerul a strigat” cor. 2. Bortneansky: „Veniți popoare” cor. 3. S. V. Drăgoi: „Dela Nistru” cor. 4. G. Musicescu: „Doina lui Rațiu” cor. 5. G. Dima: „Mama lui Ștefan cel Mare cor cu soliști și accomp. de pian. 6. G. Dima: „Două inimi” cor. 7. a) Mandicevsky: Pe drumul cu florile cor, b) I. Vidu: „Trece badea pe la noi” cor. 8. V. Bena: „Suspine” cor cu soliști și accomp. de pian. 9. Schumann: „Popasul Țiganilor” cor cu accomp. de pian. Punctul culminant al programului a fost bucată „Mama lui Ștefan Cel Mare” de G. Dima, cu soliști: d-na I. Boneu și dl A. Lipovan. Debutul d-nei I. Boneu a fost, pentru publicul arădan, o plăcută surpriză. D-Sa ne-a dat prilejul să-i admirăm vocea de-o mare întindere, timbrul cristalin și interpretarea desăvârșită. Publicul i-a făcut o primire entuziastă

D-l Octavian Lipovan junior, în „Suspine” s'a dovedit stăpân pe voce remarcabilă.

Acompaniamentul la pian a fost susținut, cum nu se poate mai bine, de către dra Onora Luca, care ne-a dovedit și de astădată că este dotată cu un minunat temperament artistic.

Despre corul „Armonia” nu putem spune mai mult, decât că, acolo unde frânele sunt încredințate unui profesor de talia dlui Atanasiu Lipovan, succesele vor fi pe deplin asigurate și armonia vocilor din seara zilei de 2 Mai ne întărește — spre mândria noastră națională — depe aceste meleaguri — afirmațiile noastre.

După concert, a urmat în saaloanele hotelului „Crucea Albă” balul, care a durat până în zorii zilei.

Serbarea dela Școala Normală de fete

Duminică 2 Mai, la orele 16, a avut loc la Școala Normală de fete din localitate — de sub conducerea dnei colonel Laugier o frumoasă serbare școlară, al cărui venit va fi întrebuițat pentru mărirea fondului de excursie, pe care, o va face școala la sfârșitul acestui an. Serbarea s'a desfășurat după programul următor:

1. „Primăvara” cor. 2. „Sălcioara” dans național. 3. „Feerie” (jucată cu multă pregătire, de către micutele eleve ale școlii primare No. 2 de fete de sub conducerea dnei Petrescu). 4. „Exerciții de gimnastică”. 5. „Țiganul și traista” anecdotă de Th. Speranță. 6. „Cuadrillele franco-cis”. 7. „Patria rândunelelor” cor. 8. „Fragment” recitare de eleva Muscă Iuliana. 9. „Duet” executat de elevele Istrate D. și Mihaela Silvia. 10. „Țiganul la fugă” anecdotă de Th. Speranță, spusă de eleva Drig Elana. 11. „Povestea Căpraruului” de Gh. Coșbuc recitare de eleva Farcașiu Amalia și 12. „Corul vânătorilor”.

După serbare a avut loc o frumoasă tombolă de obiecte lucrate, cu multă măiestrie de către elevele Școlii Normale de fete.

Atât reșita serbării, cât și aranjamentul tombolei se datorește în cea mai mare parte, corpului profesorilor dela toate secțiunile, de oarece serbarea din ziua de 2 Mai a fost o trecere în revistă atât a educației elevelor, cât și a muncii depusă de către acest corp profesoral, pentru o pregătire aleasă a viitoarelor învățătoare.

Un om al datoriei

Entuziasta primire a dlui prefect Vasile Boneu în județ

Hotărârea înțeleaptă a guvernului, de a încredința conducerea județului nostru unuia dintre cei mai vechi funcționari și muncitor devotați interesului public, a găsit o vie satisfacție și mulțumire în rândurile populației din acest ținut.

Consevent zelului său cunoscut, de a munci fără preget din zori până în noapte, prima grija a dlui prefect Boneu a fost cercetarea a-celor comuni,

a căror vechi și legitime revendicări, așteptau omul, care să le resolve.

Departate de a folosi funcțiunea sa pentru scopuri politice, sau de a urma sistemul altor predecesori, prin teroriizarea funcționarilor și a țărănilor să se înscrie în partid, prezentând superiorilor organizații politice pe hârtie, dl prefect Boneu, se ocupă exclusiv de nevoile și dolențele populației județene.

D. dr. Vasile Boneu, prefectul jud. Arad

Cercetarea comunelor fruntașe a fost un adevărat drum de triumf și de căldă manifestare, pentru persoana noului conducător și față de guvern.

Locuitorii satelor noastre au înțeles, că după o eră stearpă de făgăduieli și operă negativă, ministrii noștri Ardeleni în guvernul dlui Averescu și în special dl Vasile Goldiș, care o viață întreagă a trăit și muncit între noi, va purta la inimă interesele acestui județ.

La Semlac

Însoțit de dl consilier agricol Beju, secretarul prefecturii Antonescu și dl prim-pretor Fazecaș Ludovic, dl prefect a descins în ziua de 1 Mai în comuna Semlac.

Întreaga populația în frunte cu preotul local dl Popovici, au eșit la hotarul comunei spre întâmpinare. Un convoi nesfârșit de trăsuri, banderii de călăreți, cu urale și flori a ținut frunțașă comună să manifeste dragostea și alipirea față de reprezentantul guvernului în acest județ.

Domnul prefect, a examinat la fața locului chestiunea împroprietăririi, sau a atribuirii loturilor de case familiilor lipsite.

Obținând dela guvern, exproprierea fermei statului în acest scop, s-au luat imediat măsuri pentru acordarea loturilor necesare pentru edificare.

Se știe, că aceasta dorință a populației, formează de mult timp obiectul unei urgente nevoi.

Sute de familii locuiesc în adevărate colibe, din lipsă de teren.

A doua chestiune de mare importanță, căreia dl prefect i-a dat o deosebită sollicitudină, a fost regularea drumului între comunele Știin—Semlac—Nădlac—Pecica, o problemă vitală pentru progresul acestor comune.

La cuvântarea caldă a dlui preot, care exprimă sentimentele de dragoste și încredere a populației față de dl prefect, funcționarul cunoscut și iubit de tot județul pentru trecutul său de muncă devotată binelui public, dl prefect Boneu răspunde, că având azi posibilitatea să înfăptuiască tot ce pretinde dreptatea și juste aspirații ale locuitorilor, nu face promisiuni, ci va realiza fapte concrete, fiind acelaș om al datoriei, ca și în trecut. La manifestarea unanimă de simpatie și mulțumire a locuitorilor, se asociază și

domnii preoți rom. cath. și gr. cat.

Primirea dela Știin

Aceiaș primire însuflețită a întregii populații, fără deosebire de naționalități, a avut dl prefect, în comuna Știin. Intelectuali, țărani, cu peste o sută de trăsuri, cu flori și într-o animație rară, pe întreg parcursul de aproape 2 km. Dl preot Roșcău salută „pe cel dintâi prefect al nostru”, care vine să cunoască de aproape și să servească binele comun.

Nu suntem de nici un partid — zice dl preot-dar Te urmău cu toată dragostea și alipirea noastră, pentru că știm, că vrei și urmărești numai binele acestui județ. Dl prefect asigură că așteptările și încrederea manifestată față de dumealui și de guvernul, pe care îl reprezintă, nu va fi desmințită, ci confirmată cu fapte.

La Lacul-Mare

În comuna Lacul-Mare (Nădlac), a avut loc de asemenea o călduroasă și entuziastă primire a dlui prefect, din partea populației, a delegațiilor comunei, și a tuturor intelectualilor din localitate.

S-au luat deasemenea dispoziții pentru acordarea loturilor de case etc.

Între intelectualii, cari au asistat la primirea atât de însuflețită a dlui prefect, notăm pe domnii dr. V. Popa preot gr. cath., protopopol Mercea, farmacist Franko, subvizor școlar Micu, director de bancă Cosma, protopresb. cat., preot Mărgineanu, preot slovac Buina, toți membrii corpului didactic etc.

Manifestația de simpatie, pe care populația județului nostru o face, pretutidenea dlui prefect Boneu, este pe lângă satisfacția suflătoare, cel mai bun răspuns ce se poate da acelor bârfitori anonimi, și veritabili șobolani, cari subminează o muncă cinstită, răspândind calomnii și minciuni, prin ziarele lor de otravă suflătoare.

De multeori se văd câinii lătrând la lună.

Serășnitul lor, nu mai întimidează pe nimeni și nici nu va împiedeca, o nouă eră de muncă și progres al interesului obștesc.

Coresp.

Marea Adunare Națională dela Sibiu

Congresul Partidului Național Român

Organizațiile Partidului Național Român din întregul Ardeal și Banat au trimis reprezentanți. — Mii de țărani, preoți, învățători și intelectuali au participat la congres. — D. Vasile Goldiș, ministrul cultelor și artelor, a fost ales președintele Partidului Național Român refăcut.

Duminică, 2 Mai, s'a ținut în marea piață Regele Ferdinand din Sibiu marele congres al Partidului Național Român convocat de d. Vasile Goldiș, părintele I. Lupăș și I. Lapedatu, membrii în guvernul prezidat de d. general Averescu, adevărații conducători ai vicții românești din Ardeal.

Au participat mii de oameni, reprezentanții organizațiilor Partidului Național Român din toate ținuturile Ardealului, Banatului, Crișanei și Maramureșului, preoți, învățători, intelectuali și mai cu seamă masse compacte de țărani veniți cu tricolorul în frunte.

Imensa piață publică era o mare de capete, care se mișcau voioase sub binecuvântările solare ale unei cuvântate zile de primăvară.

Intelectualii au sosit parte de seara și în cursul nopții, dar cei mai mulți deodată cu mulțimea de țărani. Trenul dela Copșa a adus delegațiile din Târnava-mare, Târnava-mică, Brașov și din județele nordice ale Ardealului, între cari remarcăm îndeosebi delegația moșilor de sub conducerea părintelui protopop Aurel Munteanu, dela Huedin și delegația din Bistrița-Năsăud, în frunte cu protopopul Petringelu. Dela Vint au venit în pitorescul lor costum, țărani din județele Sibiu, Lunedoara și în număr excepțional de mare bănașeni și arădani, cari n'au încăput în renurile regulate, ei au venit cu patru trenuri speciale.

Delegații din Cermeiu, satul natal al dlui V. Goldiș au venit cu un frumos steag și s'au așezat îndată lângă tribuna ridicată în mijlocul pieții alături de cei patru sute săișteni. Toți cei sosiți și-au prezentat împuternicirile în baza cărora au fost trimiși ca delegați la congres. La orele 11 jum. biroul congresului avea depuse 880 „credenționale”, prin cari se împuterniceau 4780 delegați a reprezentate organizațiile din toate județele și comunele Transilvaniei. Inafară de acești delegați au mai avut parte cam 15.000 țărani din județele învecinate.

Pe estradă au luat loc dnii: dr. Sever Dan, secretarul partidului național, dr. Victor Moldovanu, prof. universitar, Onisfor Ghibu, preotul unitar din Ravovița, protopopul Emilian Stoica, d. Silviu Dragomir, profesor universitar, vocat Orășanu, prof. Bora lin Orăștie, Axente Iancu, Pavel, C. Savu, preotul Ion Popa din Argeșul de Jos, p. Mahone din Bistrița, avocat Lazăr, protopopul Petringel, Teonte Pușcariu, pr. Damian, on Micu (Abrud), Toni Bogan, prefect de Timișoara, dr. Al. Stoinescu (Arad), dr. Micuș (Arad), Sever Miclea (Arad), dr. Hozan (Brașov), liberul Vornic publicist, Laurențiu Oanea dr. Olaru etc.

Deschiderea congresului
S'a proclamat președinte dl r. Drăghici, fost senator, care după ce a deschis congresul la ora 11 jumătate, a făcut ropunerea să alcătuiască o comisie care să invite pe dnii ministrii Vasile Goldiș, părupăș și Ion Lapedatu a participa la întrunire.
Propunerea este primită cu clamantii.

Sosirea celor trei ministrii din guvernul Partidului Poporului, reprezentanții adevărați ai vieii suleștești și politice a Ardealului, deslănțue o furtună de entuziasm: ei sunt salutați cu aplauze ce nu mai contenesc și cu urări care cutremură văzduhul cu vibrațiile lor sonore și voioase.

Cuvântarea dlui dr. N. Comșa, prefectul județului Sibiu

Dl dr. N. Comșa, prefectul județului Sibiu, luând cuvântul urează bun sosit dlor miniștri și congresiștilor. În calitate de vechiu luptător al partidului național, — continuă d-sa, — trebuie să mă gândesc la zilele mari ale neamului și la frigiurile prin cari a trecut. Partidul național și-a înscris în programul său la 1881 pasivitatea, fiind obosit de luptele dela 1848, dar această pasivitate nu se

potrivea cu însușirile neamului românesc și aceasta a dovedit-o procesul memorandumului, chiar în timpul acela, și la 1904 partidul național renunță la ea.

Conducătorul spiritual al partidului național român la 1904 era dl Vasile Goldiș.

Războiul a dovedit că însușirea caracteristică a poporului român este activitatea și astfel s'au validat energiile noastre și s'a înfăptuit România de astăzi între hotarele ei firești.

După alți șapte ani de pasivitate, din nou dl Vasile Goldiș, care la 1904 a purtat steagul activismului, ridică stindardul partidului, național român. Vrem de conducători pe acei cari știu să poarte acest stindard. (Mulțimea izbucnește în urale).

Discursul d-lui Vasile Goldiș

În uralele adunării ia apoi cuvântul d. Vasile Goldiș, ministrul cultelor și al artelor:

„Fraților!

„Sunt încredințat că din toate departările acestei țări, de sus din Maramureș, Satu-Mare, Sălaj, până jos la Timișoara, Lugoj și până la

Tron, că trebuie să luptăm și astăzi cu jandarmii, că pădurile țării sunt în mâini străine, că țăraniul român de aici este și astăzi nedreptățit, mi-am zis: Nu mai pot răbda lucrul acesta, și mi-am zis: Voi reintința partidul național (Urale)... pentru că aici în mâna cărora am dat condu-

D. Vasile Goldiș

Orșova, v'ați întrunit aici ca să consfințiți cu giasul vostru, cu votul vostru, pasul pe care l-am făcut.

„De pe Câmpia libertății, la 1848, a răsărit partidul național român, partidul care a luptat ca să țină viu în inima noastră dorul scăpării din jugul străinului. Partidul acesta a ținut lupta așa că la 1918 am putut fi toți la Alba-Iulia, ca să decretăm unirea cu toți românii. Mie mi-a dat Dumnezeu norocul să fac acolo propunerea unirii. Am jurat să contribuim din toate puterile noastre la desăvârșirea ei printr-o colaborare frățească și cinstită cu românii de pretutindenii. Dar cu du rere trebuie să constatăm, că partidul național în loc să desăvârșască această unire, ne-a dus din nou într-o pasivitate. N'a fost ascultat Ardealul timp de 7 ani de zile, șapte ani n'a putut contribui la închegarea țării; partidul național ne-a ținut și mai departe în răbdare, ca interesele ardeleniști să fie și acum călcate în picioare. Le-am dat sfaturi, dar sfaturile mele nu le-au ascultat. Și când văzui că glasul nostru nu poate fi ascultat la

cerea, au desființat acest partid, au șters din numele lui cuvântul „ROMAN”.

„N'am bătut toba cea mare, nu m'am dus din sat în sat, dar am știut că sunteți cu mine. Mi-am zis: cred că poporul român din Ardeal vrea și el să ia parte la conducerea țării. Partidul național, care are astăzi două capete în loc să aște chipul ca și Ardealul să fie stăpân pe sine, a crezut că trebuie să aștepte vremea — 100—200 de ani — când cei doi-trei din fruntea partidului vor fi stăpâni pe țara românească. Eu nu vreau ca Ardealul să fie stăpân pe țara românească, dar vreau ca și ardelenii să fie stăpâni pe țara lor, pentru că numai atunci poate fi îndestulare și numai atunci poate fi iubire între toți românii, numai atunci vom putea fi puternici. Iată, fraților, adevărata putere care ne va face să învințăm adevărata solidaritate dela Nistru până la Tisa. Pot să vie primejii pe țara aceasta, și ne trebuie spre a le întâmpina frățietate între români, care nu se poate închipui fără o colaborare. Colaborăm cu toți frații, fără să vrem să-i stă-

panim, și văd că cuvântul meu a fost ascultat, căci acopere un adevăr, acopere dorința d-voastră.

„De aceea când M. Sa. (Urale) m'a chemat să colaborez cu generalul Averescu, mi-am întins mâna ca să vă pot apăra, fiindcă știam că în guvernul acesta trebuie să domnească principiul dreptății, cinstei și omeniei. Trebuie să se termine odată cu îmbogățirile. Cățana aceasta (Urale la adresa primului ministru) tot sărac a rămas. Ei, cu mine împreună, va crea o nouă țară românească. Voi mă știți că de 40 de ani lupt pentru voi, știți că gândul meu se îndreaptă spre satele voastre, știți foarte bine că și ea președinte al „Astrei”, oriunde mă duc, nu urmăresc decât să ridic țăraniul și satul din sărăcie, din oarba necunoștință, lupt ca inimile satului să fie creștine dar și mulțumite de belșug. Căci fraților, toate domniile sunt trecătoare, boierii și ciocoi vor pieri, iar satul rămâne ca să ne apere țara. Să mă cre-

deți: eu sunt cel mai mare țăranișt din țara românească. Nu eu cămașa, nu eu cuvântul, ci cu fapta sunt pentru dv.!!

„Vă mulțumesc că ați dat dovada că n'am greșit. (Urale). Am numai să vă spun: Înaintea mea nu este deosebire de confesiune, eu stimez pe toată lumea, numai inima să fie bună. Vreau chiar ca și acei ce nu sunt de-o lege cu noi, să aibă dreptate și mulțumire. Popoarele cari nu sunt de-o limbă cu noi să fie încredințate, că nu vrem să-i facem sclavi. Dar ceva vrem: Aceasta e țara românească, vrem să rămână românească, și atunci, fără a jigni alte neamuri, toate guvernele trebuie să tindă să facă din poporul românesc cel dintâi popor în țara românească, ca să fie mulțumit și bun. Atunci și celelalte neamuri vor fi scutite sub scutul înțelepciunii lui.

„Să trăiască partidul național român, care azi renaște mai puternic.” (Ovațiuni).

Rechizitoriul dlui dr. Ion Lupăș la adresa partidului național

D. dr. Ion Lupăș, ministrul sănătății publice ovaționat prelung, ia cuvântul spunând: „Fraților! Plecând urechea noastră către cuvintele de chemare ce ne sosesc zi de zi din toate părțile Ardealului și Banatului, ne-am ținut de o datorie patriotică să venim să vă spunem cum am luptat noi și cum înțelegem să luptăm.

„Felul de luptă ce ni l-au impus conducătorii slabi ai partidului național nu ne-a dus la nici un rezultat. Principala a fost mentalitatea acestor neînțelegători ai cursului vremurilor și ai schimbărilor pe cari le-a adus pretutindenii războiul mondial. Oamenii aceștia, crescuți în temnița politică și intelectuală a Ungariei habsburgice, în clipa când au ajuns la libertate n'au avut mintea și inima deschisă care să înțeleagă că trebuie s'apuce un drum nou. A doua zi după Alba-Iulia au ridicat granița la Predeal, dar o graniță mai rea decât cea din trecut, care nu ne putuse opri dragostea să se reverse la frații de cealaltă parte a Carpaților. Ei care n'au avut în zilele mari ale neamului inima care să-i îndemne la fapte—căci vă vom arăta cine undea a fost în timpul războiului: unii pe frontul italian, ridicând arma împotriva fraților latini, alții ascunși în gaură de șarpe, oamenii aceștia cu deviza: „la plăcinte înainte la război înapoi”, au ridicat după un're granițe suleștești între frații aceleiaș neam insultând șapte ani tot ce avem mai sfânt și neavând nici măcar evlavie de-a cruța pe morții care și-au dat viața pentru marea unire.

Noi nu vom căuta în clipa aceasta să arătăm toate greșelile cu care s'au încărcat foștii conducători de până eri ai partidului național, dar vom căuta să le explicăm, ca să li le putem ierta, (Voci: Dumnezeu să le ierte!)

Pot fi explicații mai multe. Eu cred că una este de căutat în faptul că mai ales unii

dintre acești foști conducători ai partidului național, înaintați în vârstă prin legea inerției n'au mai avut putința să se pătrundă, ca în împrejurările similare conducătorii provinciilor liberate ale altor țări, de chemarea sfântă a vremurilor nouă. Această lipsă de elasticitate și de elan sulețesc ne explică de ce ei nu mai pot fi una cu sufletul românesc.

Imi vine în minte Vlahuța. Se potrivește acestor oameni o poezie a lui, care mi-o amintesc de pe vremea când învățam în acest oraș la școala străină. Am învățat și eu și alții la școala ungurească, dar ea nu ne-a alterat sulețele căci ne adăpam pe furis din cartea dela București. Era printre noi aceștia și d. Octavian Goga, pe care proffitorii războiului și ai tantiemelor băncilor jidovești au crezut că'l pot desființa. Nu se pot desființa talentele. Noi nu recunoaștem infailibilitatea nimănui, eu atât mai vărtos eu cât criticii aceștia sunt sulețeste care n'au creat nimic pentru cultura română.

Vlahuța spunea:
„Dumnezeu poartă făclia dragostei din mână 'n mână.”

Tot astfel pe conducătorii partidului național a căzut noaptea inerției și a pertractărilor, pentru că a pierit din ei orice dragoste față de idealul strămoșilor.

Cuvintele acestea ale lui Vlahuța mă obligă să vă arăt de ce a îmbătrânit partidul național.

Nu e dat conducătorilor să stea în frunte mai mult de 30 de ani, atâtă cât sunt în deplină bărbăție. Legea aceasta se poate aplica perfect partidului național.

În înălțimea dela început a celei dintâi; a rămas în pasivitate și a abdicat dela idealul înscris în istoria începutului partidului național: Unifatea neamului românesc mărginindu-se la reclamarea autonomiei constituționale a Ardealului. Generația aceasta s'a istovit până la 1914. În acest timp de pe băncile școlii apăreau oamenii noi. Cercetați ce a făcut această a treia generație și veți vedea că ea dela 1902 începea a creat Luceafărul și o întreagă mișcare culturală, iar în domeniul economic a creat o organizație bancară din cele care fac față unui neam subjugat, și'n mișcarea aceasta partea de contribuție uriașă a fost a d-lui Ion Lapedatu, (Strigăte: Trăiască! Urale).

În vremea aceasta continuatorilor inerției nu li s'a auzit glasul decât numai când au putut să facă declarații de credință către Ungaria Habsburgică sau când au putut să dea declarații în contra românilor în organe ca aceea spurcată revistă „Oestereichische Rundschau! Timpul l-amăturat pe Czernin și pe ceilalți: acești conducători de până ieri ai partidului național român s'au îndărătnicit însă să se mențină împotriva vremurilor nouă. Îi vedeți ce-au făcut de șapte ani de când ne-am liberat. Ei nu găsesc dincolo de Carpați decât murdărie bizantină și dincoace nu mai virtute și eroi. Unde-s eroii?

Eu fraților, sunt dator să lămuresc acest lucru și'l voi lămuri când voi avea răgazul să-l pun pe hârtie.

Valer Braniște este din a doua generație. Tot din generația a doua e și Goldiș.

VOCI: E tânăr (Urale).
Dr. I. LUPAȘ: E tânăr. N'a pierit din inima lui dragostea de tot ce este românesc, n'a predicat ca adversarii nostri scepticismul demoralizator și cochetarile acelea desguștătoare.

Dar veți întreba: De ce nu este aici și d. Braniște? Vă spun că și dânsul este sufletește cu noi căci în nenumărate rânduri mi-a mărturisit aceasta. Este cu noi de ani de zile și știți că dânsul a adus din Banat acele versuri despre d. Maniu, atât de reușite:

Câte cară cu povară,
Toate suie sau coboară,
Numai caru Maniului
Stă în vârful dealului.
Nici nu suie nici coboară,
Bate boii de-i omoară!

Între dascălul nostru dela Brașov (Urale la adresa d-lui Goldiș) și între foștului elevi Ion Lapedatu și Goga este legătura care există între mamă și copilul ei. Și eu sunt dascăl, și n'ași voi altă răsplată, decât să mă învrednicească Dumnezeu să am ucenici că Ardealul poate pimi cu toată încrederea pe acest dascăl, care este punctul de continuare în viața politică a Ardealului, lupta lui Goldiș și a noastră o cunoașteți. Ne puteți spune: Așa ați luptat, ca o turmă de lei condusă de cerbi. Dar putem spune că este mai periculoasă o turmă de cerbi condusă de un leu. Pe cerbi despre care vă vorbesc li vom lăsa să se încurce în cornele pertacțiilor până în voar mai ști ce să facă,

Adunarea Națională dela Sibiu

(Continuare din pagina 3-a)

și din parte-ne n'avem altă dorință decât să le țină Dumnezeu coar nele.

Lupta ce-o începem cu d. Goldiș este o luptă care vrea să pună toată vigoarea Ardealului în slujba țării, în slujba statului românesc, pe care trebuie să-l ridicăm. Noi vom ști găsi calea de aur, calea mijlocie, ca să împacăm interesele provinciei și ale țării. Regionalismul nostru nu-i un regionalism de tăgadă ci un regionalism frivol, ca al celor ce că spus că numai ei sunt einstea întrupată, și tot ce e de cealaltă parte a Carpaților e minciună și necinste. Noi predicăm că și aici sunt oameni cuminiți și buni, ca și dincolo, care trebuie să fie recunoscuți și aici ca și dincolo sunt răi și proști care n'au ce căuta la condecerea altora. Hotărâți să luptăm pentru binele tuturor, noi nu facem ca democrației care atâră pe țaran împotriva cărturarului, și vom apăra deopotrivă interesele intelectuale și ale țaranului.

Nu mai un punct mai am de lămurit.

Vi se vorbește mereu despre democrație, pe care nimeni nu v'o poate arăta-ee este? Nu vă voi răpi nici eu vremea cu definiții, dar vă voi spune ceace a spus despre ea astă vară Massaryk, președintele republicii cehoslovace: „Ce este democrația? Democrația nu este un principiu de conducere politică, nu este ceva ce se poate prinde cu mâna: este o stare sufletească o legătură între cei conduși și cei ce-i conduc“.

Poate lipsi această legătură din sufletul lui Goldiș, feciorul de popă din Cermei, sau din sufletul feciorului popii din Râșinari, din sufletul feciorului de dascăl din Glâmbocă, sau din sufletul meu, fecior de păstori? În fruntea guvernului nostru stă viteazul general Avereseu, fecior de țaran din Basarabia.

Ardealul este chemat acum să facă un lucru hotărât. Depinde acest lucru de încrederea ce veți da d-lui Goldiș și guvernului de colaborare. Vă rog să primiți ca solie din partea acestui guvern, că va lupta pentru ordine onestitate și autoritate. Cu acestea și cu un cap luminat, vom asigura viitorul țării, și nu precum s'a spus la congresul celor dela Cluj, cu numărul celor dela conducerea partidului național. Voi răspunde celor dela conducerea partidului național. Voi răspunde tot aci și unui alt lucru spus în acel congres recent dela Cluj: afirmației că vor fi pețiți din nou în scurtă vreme. Vorba aceasta caracterizează desăvârșit psihologia acestor oameni de până ieri din fruntea partidului național: o psihologie de fată bătrână, care se supără pe flori și pe toate cele.

Nouă ne trebuie politica tinereții constructive. Vom învinge întrucât avem toată suflarea românească cu noi, și suntem hotărâți să depunem totul în serviciul țării. Zicem: să ne dea Dumnezeu numai atâtea zile de trăit, câte vom putea închina tronului, patriei și neamului.

D. dr. Ion Lupăș încheie în ovățiile frenetice ale adunării.

Se dă apoi citire unei telegrame de omagiu către Suveran, altele adresată primului ministru și a treia adresată dlui Octavian Goga, ministru de interne.

Alte cuvântări

Ia apoi cuvântul dl dr. Victor Moldovan, spunând că partidul național a fost ținut șapte ani la o parte, fiindcă nu avea un cap. Vă pun o întrebare: cine era președintele partidului național? Nu e un suflet în această adunare care să-l știe. Unii spun că e ba Maniu, ba Iorga, ba că-i o a treia persoană: Argetoianu. Apoi, iertați-mi o vorbă urită: dela cap se impute pește. S'a prăbușit Austro-Ungaria cea eu două capete; cum să nu se prăbușească un partid care are trei?

În urmă, d. Moldovan, își mărturisește greșala de a nu-l fi urmat pe d. Goldiș dela început.

D. V. Goldiș a fost ales președinte al partidului național român

D. dr. Dan, în numele organizațiilor bănățene a salutat pe d-nii Goldiș, Lapedatu și Lupăș, asigurându-i de încrederea Banatului și la îndemnul bănățenilor propunând Adunării Naționale de președinte al partidului național foman, adunarea a primit aceasta cu deosebit entuziasm ovacionând furtunos pe d. V. Goldiș câteva minute.

Protopopul Iosif Moraru a adus d-lor Goldiș, Lupăș și Lapedatu denunțatorii pasivității, salutului satului Dobra din Hunedoara, unde s'a spart sub unghiuri ghiata pasivității pe care o hotărâse partidul național.

D. Anton Bogdan, prefectul Timișoarei a adus adunării salutul județului Timiș-Torontal.

Iar d. Silviu Dragomir prof. univ. a citit următoarea rezoluție:

Rezoluțiune

și de posibilitatea și de îndreptățirea guvernării și legiferării în noul nostru stat român.

Lipsite astfel de firescul lor ocrotitor, interesele specifice ale Ardealului și Banatului au fost nesocotite și depe urma acestei nesocotiri începuse a se săpa prăpastia discordiei între frații de același sânge și același limbă ai României-Mari. Locul unirei desăvârșite îl luase oarba neunire.

Spre a stabili aceste porniri dezastruoase pentru neamul nostru și patria română, congresul de azi al Partidului Național Român, hotărâște următoarele:

1) Nu recunoaște ca obligatorii pentru sine nici una din fuziunile încheiate fără știrea și aprobarea sa cu fracțiuni politice străine de ființa și de concepția acestui partid.

2. Condamna atitudinile politice ale conducerii de până acum și se desolidarizează de conducerea antipolitică și anarhică a celor doi șefi.

3) Decide reorganizarea partidului național român pe temeiurile sale istorice, în scopul de a desăvârși unirea sufletească a tuturor românilor în noul lor stat național, concordând intereselor generale ale țării cu acele ale fiecărei provincii, în special cu cele ardelențești și bănățenești.

Aprobă colaborarea partidului național român reorganizat cu guvernul prezidat de d. general Avereseu, exprimându-și încrederea față de programul și principiile acestui guvern și asigurându-i tot sprijinul pentru întronarea legalității a ordinel și principiului de autoritate la conducerea statului, care colaborare deschide elementelor de valoare din Ardeal și Banat calea spre muncă devotată și pricepută în serviciul Patriei Române întregite.

După votarea rezoluției, d. Ciortea, rectorul Academiei de comerț din Cluj, aduce laude noului președinte al partidului național român d. V. Goldiș.

D. Laurențiu Oanea dă apoi citire următoarei liste a comitetelor județene:

Lista provizorie a comitetelor județene al Partidului Național Român.

Județul Sibiu: dnii Petre Drăghici, dr. Ioan Lupăș, dr. Ioan Lapedatu, dr. Nicolae Comșa, dr. Nicolae Petra.

Județul Alba: dnii dr. Ionel

Onițiu, Horia Teculescu, inginer Aurel Stoica, dr. Octavian Aceleușanu.

Județul Arad: dnii dr. Teodor Botiș, dr. Sever Miclea, dr. Alex. Stoinescu, dr. Aurel Grozdea, dr. Emil Micloși.

Județul Bihor: dnii Nicolae Zigre, dr. Cornel Vaida.

Județul Brașov: dnii dr. Ioan Hozan, dr. Const. Moga, Tiberiu Vornic.

Județul Caraș: dnii dr. Mihail Grobșian, Locot. Colonel Mihail Popiște, dr. Cornel Teicu și dr. Emanuel Ciuleiu.

Județul Cluj: dnii dr. Silviu Dragomir, Aurel Ciortea, dr. Onisfor Ghibu, dr. Victor Onișor, dr. Axenti Iancu, dr. Alex. Dragomir, dr. Laurian Gherman, dr. Valer Mitrea, dr. Sabin Mănăilă, Protopop Aurel Munteanu.

Județul Făgăraș: dnii dr. Victor Pralea, dr. Nic. Boeriu, Octavian Popa.

Județul Hunedoara: dnii dr. Simion Câmpean, dr. Cornel Blaga, Iosif Morariu, dr. Sabin Rîșcuța, dr. Simion Dragomir, dr. Valer Goron, dr. Dumitru Sulica, Iuliu Hozan, Valeriu Bora, Ioan Vișa.

Județul Maramureș: dnii dr. Gheorghe Bârlea, dr. Victor Man, dr. Vasile Filipciuc, Ioan a lui Petringel.

Județul Mureș: dnii Dumitru Antal.

Județul Năsăud: dnii dr. Vasile Pahone, dr. Victor Moldovan, dr. Laurențiu Oanea dr. Ioan Lazăr, Protopop Ioan Petringel, Traian Maniu, Victor Sinveliu, Gavril Puica.

Județul Odorheiu: d. Octavian Dobrota.

Județul Sătmar: d. Victor Mateiu.

Județul Someș: dnii Dumitru Cupșa, Iuliu Sonia.

Județul Târnava-Mare: dnii Emilian Stoica, dr. Romul Curta, Preot Teofil Roșca.

Județul Târnava-Mică: d. Aurel Comșa.

Județul Timiș-Torontal: dnii dr. Anton Bogdan, dr. Ioan Dobroșan, Gheorghe Andras, Victor Fireșean, dr. Gheorghe David, dr. Gheorghe Iova.

Județul Severin: dnii Romul Boldea, dr. Adam Hădan, dr. Alex. Morariu, Stefan Bornur.

Județul Sălaj: dnii dr. Eugen Sava, Gh. Ciunga.

Județul Turda: d. dr. Lazăr Chirilă.

Notăm: că, această listă este incompletă și deci, nu are trecut și noii membri cooptați în comitete.

Dupa citirea listei, Adunarea a luat sfârșit la orele 3 și dela locul de adunare dnii ministru V. Goldiș, I. Lupăș și I. Lapedatu au fost conduși în căntece și ovățiuni la restaurant „Boulevard“ unde a avut loc o masă comună.

Miercuri 12 Mai crt. sosește la Arad d. Vasile Goldiș ministru cultelor și artelor și va rămânea în localitate mai multe zile, urmând a se convinge personal de executarea și rezultatul măsurilor luate intru satisfacerea intereselor populației acestui județ.

Duminică 9 Mai orele 11 dimineața se va deschide în Palatul Cultural din Arad, a cincea expoziție de pictură și de vase pictate cu motive românești, a Letiței Al. Stamatiad. Expoziția rămâne deschisă până la 30 Mai între orele 10—1 dimineața și 5—8 seara.

Semnul guvernului în alegeri

Semnul Partidelor: Național Român și al Poporului

în alegerile ce vor avea loc în cursul lunii Mai 1926 este Steaua ce înfățișăm.

Sinodul Eparhiei Aradului

Ziua I

— Solemnitatea deschiderii Sinodului —

Potrivit prevederilor noiei legi de organizare bisericăscă, Duminică, 2 Mai crt. s'a deschis Sinodul Eparhial al diecezei Aradului.

Dimineața la ora 9 P. S. S. Episcopul Grigorie al Aradului, asistat de numeroși preoți odajdii, a celebrat Sfânta Liturghie, și chemarea Sfântului Duh, după care, membrii Sinodului au trecut în corpore în sala internatului diecezan, unde au urmat ședințele.

Apariția P. S. Sale Episcopului în sală a fost primită cu ovății și urale puternice. Ocupând scaunul presidențial P. S. Sa Episcopul Grigorie al Aradului a deschis sinodul cu următoarea cuvântare de deschidere:

Cuvântarea P. S. S. Episcopului dr. Grigorie Gh. Comșa

Hristos a înviat

Domnilor Deputați!

În aceste clipe de rară înălțare sufletească o adâncă emoție străbate sufletul meu. Este emoția primei pășiri în fruntea marelui adunări eparhiale, dornică să vadă semnele muncii desinteresate a noului său episcop. Dar emoția mea este și rezultatul fericitei inspirații a tuturor celor cari alcătuind legea de unificare bisericăscă, — ni-au făcut cu putință ca în ziua de 2 Mai a. c. toate cele 18 eparhii ortodoxe din țară pentru întâia dată să-și țină în același timp adunările lor eparhiale.

În ziua aceasta suntem deci chemați să dăm cea mai vie expresie a solidarității noastre de muncă și credință cu eparhiile surori, cari sunt datoare să lucreze împreună pentru spiritualizarea sfintei noastre biserici ortodoxe. La introducerea mea în scaunul de episcop am dat promisiunea solemnă că voi munci pentru spiritualizarea bisericii noastre, chemată a sta ca un cedru uriaș din țara popasurilor sfinte și a da binecuvântare tuturor fiilor ei. Poate nici o Duminică nu este mai potrivită ca și Duminica Samarincii, pentru a ne face să înțelegem rostul spiritualizator al sfintei noastre biserici. Măntuitorul spuse femeii dela fantana lui Iacob că: „Tot cel ce va bea din apa aceasta, va înseta iarăș; iar cel ce va bea din apa, pe care Eu voi da lui, nu va înseta în veac“ (Ioan 4.)

Să vedem deci, Prea Cucernici și Onorați deputați eparhiali, din care apă și-a stămpărat setea sa eparhia Aradului în interval de un an. Suntem datorți a face un bilanș al vieții noastre bisericăscă-culturale și religioase morale. Suntem datorți a ști dacă optimismul sau pesimismul ne întovărășesc viața bisericăscă. Trebuie să vedem dacă optimismul oficial al zilelor de paradă, cum zice scriitorul Gala Galaction în scrierea sa mai recentă „Piatra din capul unghiu-lui“, ce servește spre incurajare ori spre poticnire. În special doresc să se constate dacă este adevărată aserțiunea aceluia scriitor și preot distins, că preotul român ortodox cu tot devotamentul său este nesocotit și privit ca o cantitate neglijabilă.

Constată înainte de toate că preoțimea eparhială a primit cu vie înșuflețire venirea smereniei noastre la carna eparhiei. Conștiința de chemarea ei, această preoțimă mi-a dat cel mai prețios concun întru îndeplinirea chemării grece ce mi-a fost harăzită de sus.

Li sunt recunoscător acestei preoțimi pentru viața sa disciplinată și pentru munca ce a depus pentru apărarea operii lui Hristos, care este Biserica. Preoțimea noastră și-a dat seama că Hristos ce înviat din morți a întemeiat Biserica spre a fi fără greșală și astfel însăși preoțimea s'a ferit de incorectități și greșeli, știind că răuvoitorii confundă pe nedrept instanțiuța cu greșelile și scăderile ome-nești. Nu am cuvinte să accentuez aici cât de mare lucru este ca preoțimea să rămână și pe viitor la înălțimea Sf. Altar, și unde voesc să o coboară puterile întunerului veacului acestuia Deciar că nu am destule clipe libere pentru a mă ruga cât ma des lui Dumnezeu să țină preoțimea cel puțin la înălțimea de până acum. Rog pe toți fiii me sufletești să se roage pentru munca rodnică a preoțimii noastre. Și de ce? Pentru că mari ne deji se leagă de acele rugăcuni Precum odinioară Sf. Apostol Pavel în epistola către Filimon (v. 22) își arăta nădejdea, că prin rugăcuniile credincioșilor le va fi tot de mai mare și mai mare folos. Așa nădăjdum noi și preoțimea eparhială cele mai mari succese dela rugăcuniile credincioșilor. Credem și mărturisim, că preoțimea se va înșufleți tot mai mult și că prin aceasta și credincioșii își vor da tot mai mult seama, că mai mult ajută buzele gata spre rugăciune, decât buzele gata spre hulire ale inamicilor nostri.

E locul a pomeni aici de serviciile prestate din partea protopopilor, cari au dat cea mai largă ascultare îndemnilor și orientărilor primite dela centrul eparhial. Nu ne îndoiim că protopopii vor fi și în viitor, adevărate mâni și ochi ageri ai episcopului. Nu ne îndoiim, că în vizitațiile lor cano-nice, protopopii vor controla în-deosebi activitatea predicatorială a preoțimii. Bine vor face dacă vor cere ca fiecare preot să poarte o condică despre predicile ținute. Protopopii vor controla în-deosebi și catehizarea, fără de care mulți vor aluneca dela credință. Vor controla munca preoților pe terenul cercetării bolnavilor, ca astfel să se vadă că noi suntem luptătorii creștinismului aplicat. În chipul acesta, nu mă îndoiesc că clerul este acela, care va lupta împotriva aparențelor și pe toate temerurile va înfățișa oame-nilor pe Dumnezeu ca răspătitor al muncii desinteresate dar și a judecător al lenei și răutății.

S'ar părea, Domnilor Deputați că nimic nu stă în calea izbândei slujitorilor Altarului. Totuși acești slujitori au în fața lor o mare primejdie: aceea a succesului. Spiritul materialist al vremii și acțiunea ascunsă a inamicilor bisericii sunt piedici reale, dar de biruit.

(Din lipsă de spațiu, sunter forțați a amâna publicarea cuvântării P. S. Sale Episcopului și dezbaterilor pentru numărul viitor)

ULTIMA ORĂ

Dela Consiliul de miniștri

București 5. Consiliul de ministri, întrunit astăzi seara sub presidenția dlui general Coandă s'a ocupat în primul rând de scumpetea traiului. S'a hotărât să se pună la dispoziția comunelor un număr însemnat de vagoane frigorifere necesare transporturilor de carne. Consiliul a hotărât mai departe să acorde un credit însemnat comercanților. Dl secretar de stat Manoilescu s'a ocupat de inlesniri de valută acordate studenților. D-sa a fost însărcinat să elaboreze un regulament în această chestiune. S'au discutat apoi măsurile ce urmează să se aplice pentru stabilizarea leului, ele însă sunt ținute deocamdată în secret. Joi va avea loc un nou consiliu sub presidenția dlui general Avereseu.

Uriașă grevă din Anglia

Londra, 5. Eri toată ziua capitala Angliei avea un aspect indescriptibil. Enorme mase compacte au năvălit pe străzi împiedecând cu desăvârșire circulația cu orice vehicul. Tare vaiele și autobuzele nu mirculă, deasemenea s'a intrerupt și traficul căilor ferate tot cuprinsul țării, în lipsă de combustibil.

Situația actuală nu dă nici o speranță ca să poată începe tratativele între organizații muncitorești și guvern. Prinț de Wales, care era la Biaritz a fost rechemat telegrafic Greva ia proporții. Astăzi s'a solidarizat cu minieri și celtiști, lucrătorii din porturi personalul întreprinderilor de transporturi. În întreaga țară domnește însă liniște perfectă.